LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNTA
LiV@eduskunta.fi

ASIA: HE 98/2020 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI SÄHKÖISEN VIESTINNÄN PALVELUISTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Kuurojen Liitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiantuntijanäkemyksensä sähköisen viestinnän palvelulain hallituksen esityksestä valiokunnan käyttöön. Liitto haluaa nostaa muutaman asian esille:

Viittomakielinen ohjelmatuotanto ja tulkatut ohjelmat

Hallituksen esitys ei ota kantaa viittomakieliseen ohjelmatarjontaan, vaikka AVMS-direktiivi siihen antaisikin mahdollisuuden. Erityisesti direktiivin kohdat 22-24 ja 61-62 korostavat viittomakieltä käyttävien sekä muiden kuulovammaisten oikeutta saada tietoa esteettömästi ja yhdenvertaisesti sekä viittomakielellä että tekstityksellä. Hallituksen esityksen olisi tullut vahvemmin huomioida kohdan 62 kirjaus: "Oikeudella seurata poliittisia uutisohjelmia on ratkaiseva merkitys turvattaessa perusvapaus vastaanottaa tietoja ja varmistettaessa, että katselijoiden edut suojataan unionissa täysimääräisesti ja asianmukaisesti." Mikäli viittomakielistä ohjelmatarjontaa ei ole riittävästi tai (kuten monen mediatalon kohdalla) lainkaan, sivuutetaan tämä oikeus ja perusvapaus viittomakielisten osalta.

Kuurojen Liitto ry haluaa muistuttaa Liikenne- ja viestintävaliokunnan lausunnosta (LiVM 21/2017 vp), jossa nostettiin esiin simultaanisten tekstitys- ja tulkkauspalveluiden velvoitteiden laajentaminen sekä erityisryhmien tarpeiden seuranta.

Viittomakielilain (359/2015) § 3 asettaa viranomaisille velvoitteen edistää toiminnassaan viittomakieltä käyttävän oikeuksia *saada tietoa omalla kielellään*. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista nostaa esiin saman velvoitteen 21. artiklassa otsikon *sanan ja mielipiteen vapaus ja tiedonsaanti* alla. Tätä velvoitetta kuitenkin tunnetaan ja toteutetaan vielä varsin vähän mediassa. Yleisradion suhteellisen laajojen viittomakielisten palvelujen rinnalle olisi hyvä palauttaa myös kaupallisten kanavien uutistarjontaan viittomakielelle tulkatut uutiset yhdenvertaisen tiedonsaannin velvoitetta toteuttamaan. MTV3 on tällaista uutismuotoa kokeillut onnistuneesti aiemmin.

Liitto muistuttaa, että tällä hetkellä Yleisradio on ainoa kanava, joka tarjoaa viittomakieliselle yhteisölle omakielistä ohjelmaa sekä suoraan viittomakielellä tuotettuna että tulkattuna ja toivoo, että myös muut kanavat huomioisivat viittomakielisen yhteisön. Tästä syystä on harmillista, ettei ns. Must Carry –sääntelyä ole sisällytetty käsillä olevaan lakiin. Esteettömyyssäädösten velvoitteiden tulee toteutua myös laajakaistaliittymillä mediaa seuraaville silloinkin, kun laajakaistaverkoissa on suurin ruuhka. Tämä turvaa myös vaaratiedotteiden saavutettavuuden.

Tekstitysvelvoite § 211

Vaikka viittomakieliselle yhteisölle tekstitys näyttäytyykin vasta toissijaisesti yhdenvertaisuutta takaavana palveluna, sen asemaa ei voida kiistää. Kuurojen Liitto ry kiittää siitä, että hallituksen esitykseen on tekstityksen määrän lisäksi nostettu tekstityksen laatu

Kuurojen Liitto ry
PL 57
(Ilkantie 4)
00401 Helsinki
P. 09 58031
www.kuurojenliitto.fi
Y-TUNNUS 0213564-6

tärkeäksi seurattavaksi asiaksi. Liitto ei sinällään vastusta automaattisten tekstitysten käyttöä, mutta toistaiseksi näyttää siltä, ettei niitä käyttämällä saada sellaista tekstitystä, joka olisi ymmärrettävää ja palvelisi tarkoituksenmukaisesti. Mikäli tekstitys ei ole riittävän selvää suomea tai ruotsia, siitä ei ole hyötyä etenkään viittomakieliselle yhteisölle, jonka jäsenet pääosin osaavat kirjoitettua suomea tai ruotsia toisen kielen tasoisesti, ei äidinkielen tasoisesti.

TV-tekstityksen kehittäminen ja laajentaminen edelleen on tärkeää. Tilausohjelmapalveluille annettava tekstitysvelvoite huomioi nykypäivän katselutottumuksia, sillä myös viittomakielinen yhteisö on siirtynyt valtaväestön tavoin seuraamaan muitakin kuin suoraan tv-lähetyksinä tulevaa ohjelmistoa. Tilausohjelmapalveluille esitetty 30 prosentin velvoite ei kuitenkaan ole pidemmän päälle riittävä, vaan velvoitteen tulee nousta vuosittain vastaavalla tavalla kuin Yleisradiolle ja kaupallisille kanaville velvoite on aiempina vuosina noussut. Liitto kannattaa myös sitä, että esteettömyyttä seurataan mediayhtiöiden selkeällä ja säännönmukaisella raportoinnilla Liikenne- ja viestintävirastolle.

Hallituksen esitys ei liiton näkemyksen mukaan kuitenkaan riittävän selkeästi määrittele, millä keinoilla ja kuinka usein tekstityksen laatua tarkkaillaan, millä tavalla mediayhtiöt tekstitysvelvoitteensa toteutumisesta ja tekstityksen laadusta virastolle raportoivat ja onko virastolla käytettävissään joitain sanktiomenetelmiä tarpeen niin vaatiessa. Tämä tulisi määritellä lakiin, esimerkiksi vuosittaisella raportointivelvoitteella.

Vaikka tässä laissa ei otetakaan selkeällä tavalla kantaa suorien lähetysten tekstitykseen tai tekstitettyihin uusintoihin, Kuurojen Liitto ry katsoo, että suorien lähetysten tekstitys tulee määritellä vähintäänkin asetuksen tasolla yksiselitteisesti. Suorissa lähetyksissä käsitellään usein yhteiskunnallisesti merkittäviä asioita ja ilmiöitä, ja tähän tietoon on myös viittomakielisellä yhteisöllä oltava mahdollisimman reaaliaikainen pääsy. Kun suora lähetys on vaara- tai poikkeustilaan liittyvää tiedottamista, kuten koronan aiheuttaman poikkeustilan aikana valtioneuvoston tiedotustilaisuudet, tulee tekstityksen lisäksi näissä lähetyksissä olla viittomakielen tulkkaus. Tällöinkin tulee huolehtia viittomakielilain mukaisesti, että tietoa on saatavilla yhdenvertaisesti molemmilla kansallisilla viittomakielillämme, suomalaisella ja suomenruotsalaisella viittomakielillä.

Yleispalveluliittymät

Kuurojen Liitto ry toteaa, että yleispalveluliittymällä tulee voida käydä viittomakielisiä videopuheluita ja sen tulee olla riittävän laadukas symmetrinen yhteys, jotta liikkeeseen perustuvan kielen ymmärrettävyys säilyy molemmilla puhelun osapuolilla. Ilman tämän varmistamista eivät etätulkkaus tai viittomakieliset hätäpuhelut onnistu. Viittomakielisiä hätäpuheluita on tarkoitus kokeilla Hätäkeskuksen ja Kelan yhteisenä pilottina.

Vaaratiedottaminen

Vaaratiedottamisen osalta Kuurojen Liitto ry muistuttaa, että esimerkiksi Suomi 112 -sovelluksen käyttö on toistaiseksi varsin vähäistä viittomakielisten osalta. Käyttöönottoa on estänyt se, että sovelluksella voi hätätilanteessa vain soittaa, ei lähettää tekstipohjaisia viestejä tai kuvia. Näin ollen sen asentaminen omaan älylaitteeseen ei ole tähän asti ollut viittomakieliselle yhteisölle kovin mielekästä. Kun vaaratiedottamiseen käytetään laaja-alaisesti Suomi 112 -sovellusta, Ylen Uutisvahti -palvelua tai muita vastaavia sovelluspohjaisia

Kuurojen Liitto ry
PL 57
(Ilkantie 4)
00401 Helsinki
P. 09 58031
www.kuurojenliitto.fi
Y-TUNNUS 0213564-6

palveluja, tulee niistä tiedottaa myös kohdennetusti kuulovammaisille Tiedottamisvastuu on vastuuviranomaisilla, esimerkiksi Hätäkeskuslaitoksella. Sovellusten laajempi käyttö vaaratiedottamisessa antaa mahdollisuuksia myös laajentaa kielivalikkoa kansallisten viittomakielten suuntaan, jotta vaaratiedotteen voi saada aidosti ymmärrettävällä tavalla, omalla kielellään.

Samalla Kuurojen Liitto ry muistuttaa, että myös muut kuin älylaitteisiin perustuvat vaaratiedottamisratkaisut tulee säilyttää, jotta kukaan ei joudu vaaraan vain siksi, ettei osaa, voi tai pysty hankkimaan ja/tai käyttämään älylaitteita vaikkapa korkean ikänsä tai aikoinaan saamansa koulutuksen heikon tason vuoksi. Myös vaaratiedottamiselle tulee asettaa laatuvaatimus, jotta vaaratiedote on ymmärrettävä ja selkeä sekä suomeksi että ruotsiksi. Tiivis teksti ei saa tarkoittaa epäselvää tekstiä.

Helsingissä 25.8.2020

Kaisa Alanne

johtaja

Kuurojen
Liitto ry

PL 57
(Ilkantie 4)
00401 Helsinki

P. 09 58031
www.kuurojenliitto.fi
Y-TUNNUS 0213564-6